

Karlsbad'da Geçen Günlerim

Mustafa Kemal Atatürk, Haz. Selma Günaydın

İstanbul, Kopernik Kitap, 2018, 96 Sayfa, ISBN:978-975-2439-74-0

Didem KONYA*

Edebî bir tür olarak hatırat kavramı ve terimi yeni olmakla beraber yazılı en eski metinler arasında hatıraların da yer aldığı bilinmektedir. Daha önce Afet İnan tarafından “*Mustafa Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları*” adıyla yayımlanan bu eserin neşri TTK Yayınları arasında tükenmiştir. Fakat internet ortamında E-Kitap olarak bulunmaktadır. İnceleyecek olduğumuz bu eser Afet İnan neşri esas alınarak sadeleştirilmiş ve Selma Günaydın tarafından yeniden yayına hazırlanmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk tarafından Karlsbad'da Geçen Günlerim adlı bu hatırat-günlük türü eserin altı deftere yazılmış olduğu bilinmektedir. Afet İnan 1931 yılında tarih çalışmaları esnasında Çankaya'daki

*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi,
didemknya@gmail.com

eski köşkün kütüphanesinde bu eseri bulmuş, durumu Atatürk'e bildirmiş ve Atatürk ileride yayımlamak üzere eseri Afet İnan'a vermiştir.

Karlsbad bugün Çek Cumhuriyeti'nin sınırları içinde bulunmaktadır ve şimdiki adı da Karlovy Vary'dir. Kaplıcaları ile ünlü turistik bir şehirdir. Atatürk yaşamakta olduğu ağır böbrek rahatsızlığı nedeniyle sağlığına kavuşmak için 30 Haziran/28 Temmuz 1918 arası burada tedavi olmuştur. Burada geçen günlerini, düşüncelerini ve bazı saptamalarını “*Karlsbad’ da Geçen Günlerim*” başlığı altında altı deftere yazar. Altıncı defter bir sayfadan ibaret olup, Viyana'ya geldiği güne dairdir.

Eseri incelediğimizde Mustafa Kemal Atatürk'ün her günün sonunda yaşadıklarını aktarmadığını görmekteyiz. Bazen günleri birleştirerek ve yahut bazı günleri atlayarak da yazdığı olmuştur. Bununla birlikte günlüğüne yaşadığı her olayı aktarmadığı da şu cümlelerinden anlaşılmaktadır:

“*Karlsbad’ da geçen günlerimin hatıratını tamamen ve olduğu gibi bu defterlere geçiremedim. Bunun iki sebebi var, birincisi lüzumu kadar yazı yazmak için vakte sahip olamadım; ikincisi her düşündüğümü, her yaptığımı yani bütün fikir ve hayat sırlarımı bu defterlere nasıl güvenle teslim edebilirdim. Hatta bu yazdıklarımı bile bir gün, ihtimal pek yakın bir günde mahvetmeyecek miyim? Şimdiye kadar hep öyle olduğu içindir ki, mazbut bir hatıra ve mecmuam yoktur...*”(s.88)

Mustafa Kemal Atatürk tedavi maksatlı geldiği Karlsbad'da günlerini oldukça yoğun geçirmiş ve bol bol kitap okumuştur. Okuduğu kitaplar arasında André Beaunier'in Révolte adlı eseri ile Marx'ın Das Kapital adlı eserinin bir eleştirisi de bulunmaktadır. Bununla birlikte Atatürk'ün yabancı dil bilgisini ilerletmek maksadıyla Fransızca ve Almanca dersler aldığı da eserde görülmektedir.

Eserde kadın erkek ilişkileri, kadının sosyal hayattaki konumu ve Atatürk'ün evlilik kurumuna dair düşünceleri de bulunur. Özellikle kadınların eğitim alması hususunda düşüncelerini şu sözler ile dile getirmiştir: “*Vesveseyi bırakalım... Açılınsınlar... Onların dimağlarını ciddi ilim ve sanat ile süsleyelim. Namusu, ilmi ve sıhhi surette izah edelim. Şeref ve haysiyet sahibi olmalarına birinci derecede ehemmiyet verelim.*”

Günlüğünde askeri konulara da değinen Mustafa Kemal Atatürk bir komutanın cesaretinin ve kendine olan güveninin askeri birliklerin başarılı olmasında önemli bir faktör olduğu görüşündedir. Bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“*Cesaret hakkında daha görüşülüyordu. Dedim: Ma'lûm-i âlileridir, kitaplarda, bir yerde gayet cesur olan asker, diğer bir yerde ürkek ve bilakis bir yerde ürkeklik göstermiş bir askerî birliğin diğer bir yerde cesur olabileceğini okudum. Ben daima askerî tabiata, ruhsal ve manevi duruma çok dikkat ederim. Hakikaten bu hâli birçok defalar ben de gördüm. Bunun çeşitli etmenleri ve vasıtaları olabiliyor. Kumandanların hâl ve şanı, kalp kuvvetleri ve kendine güvenlerinin derecesi pek büyük bir öneme sahiptir.*”

Tuttuğu notlarda toplumsal konulara da kayıtsız kalmadığını gördüğümüz Mustafa Kemal Atatürk bir sohbet esnasında memleketin sosyal durumu ile o günkü Avrupa hayatının karşılaştırılması üzerine;

“Dedim ki: Ben her vakit söylerim, burada da vesile ile arz edeyim: Benim elime büyük yetki ve güç geçerse ben toplumsal hayatımızda arzu edilen inkılabı bir anda, bir “coup” (darbe) ile tatbik edeceğimi zannedirim. Zira ben, bazıları gibi alt tabakanın ve ulemanın zihnini, yavaş yavaş benim zihnimde tasarladıklarım derecesinde arzu ve tefekkür etmeye alıştırmak suretiyle bu işin yapılacağını kabul etmiyor ve böyle hareket etmeye karşı ruhum isyan ediyor. Neden ben bu kadar tahsil gördükten, medeni ve toplumsal hayatı inceleyip hürriyeti tatmak için hayatımı ve zamanımı harcadıktan sonra, alt tabaka mertebesine ineyim? Onları kendi mertebeme çıkarayım; ben onlar gibi değil, onlar benim gibi olsunlar.”

Sözleri ile karşılık vermiştir. Toplumun gelişmesi ve değişmesi yönündeki bu görüşlerinde Atatürk'ün ileride yapacağı inkılaplara yönelik ipuçları bulmak mümkün.

Eser yazılışından yüz, ilk basılışından otuz beş sene sonra Selma Günaydın tarafından okuyucu ile buluşması bakımından önem taşımaktadır. Lakin eser Afet İnan neşrinden farklı olarak yayımlanmıştır. Selma Günaydın bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Afet İnan'ın çalışması sadece metnin neşriyle sınırlı değildir. O, hatırat metninin başına ve sonuna Atatürk'ün hayatı hakkında son derece kıymetli bilgilerde eklemiştir. Şüphesiz, çalışma, bu haliyle hatırat metnini daha geniş değerlendirmede ipuçları sunuyor. Fakat Prof. Dr. Ayşe Afet İnan” imzasıyla basılan eser, sırf Atatürk'e ait bir eser olmaktan uzaklaşmış bir görünümde. Çünkü esere İnan'ın eklediği bilgiler 35 sayfaya ulaşmakta, buna karşılık hatıra metni 33 sayfa tutmaktadır. Mustafa Kemal'in adına müellif adı olarak değil, eser adına yedirilmiş bir biçimde yer verilmesi de söz konusu görüntüyü destekleyen bir unsurdur.”

Eser yayına hazırlanırken Afet İnan neşri esas alınarak sadeleştirmeler yapılmış aynı zamanda Atatürk'ün okuduğu kitapların ve müelliflerinin adlarındaki yazım hataları da fark edilerek düzeltmeye gidilmiştir. Eserdeki bilgiler bize Mustafa Kemal Atatürk'ü doğrudan tanıma ve anlama fırsatı sağlaması bakımından değer arz eder. Kendisinin ruhi durumunu, memleket sorunları üzerindeki düşüncelerini, sosyal konulardaki görüşlerini bu eserden okumak mümkündür.